

зації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2030 р. [7]. Її прийняття є значною подією, оскільки в цьому першому національному доктринальному документі щодо боротьби зі зміною клімату, визначено підстави для розробки законодавчих актів, стратегій і планів заходів для різних напрямів державної політики в даній сфері.

Підсумовуючи, додамо, що зараз національний природно-ресурсний потенціал є складовою загальноєвропейських природних багатств, а вирішення екологічних проблем носить глобальний характер у зв'язку з обмеженістю природних ресурсів та кліматичними змінами.

Література:

1. Глобальне потепління і клімат України: регіональні екологічні та соціально-економічні аспекти / [Волощук. В. М. [та ін.]. Київ : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2002. 17 с.
2. ДСТУ 3992-2000. Кліматологія. Терміни та визначення основних понять. URL: http://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page.html?id_doc=69183 (дата звернення 26.04.2018).
3. Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики на період до 2020 року : Закон України від 21.12.2010 р. № 2818-VI. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2818-17> (дата звернення: 26.04.2018).
4. Про охорону навколишнього природного середовища : Закон України від 25.06.1991 р. №1264-XII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1264-12> (дата звернення 26.04.2018).
5. Про ратифікацію Паризької угоди : Закон України від 14.07.2016 р. № 1469-VIII. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1469-19> (дата звернення 26.04.2018).
6. Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони : Закон України від 16.09.2014 р. № 1678-VII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1678-18> (дата звернення 26.04.2018).
7. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2030 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 07.12.2016 р. № 932-р. URL: <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=249573705> (дата звернення: 26.04.2018).
8. Прохоренко К. А. Клімат як об'єкт еколого-правової охорони України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2013. 16 с.

Ключникова Н. В.,
студентка 3 курсу 13 групи
Інституту підготовки кадрів для органів юстиції України
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

ОСОБЛИВОСТІ ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА САМОВІЛЬНЕ ЗАЙНЯТТЯ ЗЕМЕЛЬНОЇ ДІЛЯНКИ

На сучасному етапі одним із найпоширеніших порушень земельного законодавства й досі залишається самовільне зайняття земельних ділянок. Питання, які стосуються сутності, характеру даного правопорушення, підстав та порядку притягнення до юридичної відповідальності внаслідок його скоєння на сьогодні не втрачають практичної значущості та актуальності. Вважаємо за необхідно з'ясувати випадки застосування санкцій до особи при самовільному зайнятті земельної ділянки.

У земельному, адміністративному, кримінальному праві передбачена відповідальність за таке протиправне діяння як самовільне зайняття земельної ділянки, однак роз'яснення даного правопорушення ні в Земельному кодексі України, ні в Кодексі України про адміністративні правопорушення, ні в Кримінальному кодексі України не наведено. Поняття самовільного зайняття земельної ділянки закріплено в ст. 1 Закону України «Про державний контроль за використанням та охороною земель», а саме: самовільне зайняття земельної ділянки – будь-які дії, які свідчать про фактичне використання земельної ділянки за відсутності відповідного рішення органу виконавчої влади чи органу місцевого самоврядування про її передачу у власність або надання у користування (оренду) або за відсутності вчиненого правочину щодо такої земельної ділянки, за винятком дій, які відповідно до закону є правомірними [1].

Більшість науковців, в тому числі А. М. Мірошниченко, Р. І. Марусенко, О. В. Лугина, вважають таке визначення самовільного зайняття земельної ділянки не досить вдалим, оскільки воно не відображає повною мірою протиправність такої дії, а також спрямовує на думку, що достатньо лише рішення відповідного органу або вчи-

нення правочину щодо земельної ділянки, аби подальше володіння та користування земельною ділянкою було правомірним [2].

Згідно з нормами земельного законодавства, особи набувають право власності на земельну ділянку із земель державної або комунальної власності за рішенням органів виконавчої влади або органів місцевого самоврядування, або за результатами аукціону (ст. 116 Земельного кодексу України). У випадку якщо особа набуває право власності на жилий будинок чи іншу споруду за цивільно-правовою угодою, то вона відповідно набуває право власності на земельну ділянку, на якій розміщений даний об'єкт (ст. 120 Земельного кодексу України). Привернемо увагу, що відповідно до ст.125 Земельного кодексу України, право власності на земельну ділянку, а також право постійного користування та право оренди земельної ділянки виникають з моменту державної реєстрації цих прав [3]. Процедура та особливості державної реєстрації прав на земельну ділянку, а також оформлення речових прав на земельну ділянку закріплені в Законі України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» [4].

Аналізуючи процедуру надання земельної ділянки у власність виникає питання відносно того чи буде наставати відповідальність за володіння та користування земельною ділянкою до проведення державної реєстрації.

Взагалі прийняття рішення компетентного органу стосовно вчинення дій з земельною ділянкою – це лише один із етапів юридичної процедури надання земельної ділянки у власність, наявність якого необхідна для правомірного володіння та користування нею. В літературі зазначається, що реєстрація прав на землю має своєю основною метою настання правових наслідків, а саме: санкціонованого державою утвердження особи як офіційного, законного суб'єкта відповідного права на землю [5, с. 15]. І, як зауважив С. В. Гринько, до часу такого оформлення у особи де-юре, ще не має суб'єктивного права на землю. Тому, використання земельної ділянки до моменту державної реєстрації прав на неї вважається неправомірним [5, с. 28–30].

Вважаємо, що володіння та користування земельною ділянкою лише на підставі рішення органу державної виконавчої влади чи ор-

гану місцевого самоврядування про її передачу у власність або надання у користування (оренду) є правопорушенням, однак не підпадає під кваліфікацію як самовільне зайняття земельної ділянки. В даному випадку має місце порушення встановленого законодавством порядку набуття земельних прав. У такому разі державний інспектор у сфері державного контролю за використанням та охороною земель має право скласти акт перевірки з зазначенням, що земельна ділянка використовується без правовстановлюючих документів, та видати припис особі, яка використовує земельну ділянку без правовстановлюючих документів, з вимогою припинити порушення земельного законодавства (ст. 10 Закону України «Про державний контроль за використанням та охороною земель»). У разі невиконання припису, скласти протокол про адміністративне правопорушення за ст. 188-5 Кодексу України про адміністративні правопорушення та видати повторний припис з такою ж вимогою [6].

Таким чином, для того щоб зменшити кількість випадків безпідставного притягнення осіб до юридичної відповідальності вважаємо за необхідне розмежування таких протиправних діянь як самовільне зайняття земельної ділянки та порушення процедури набуття права власності на земельну ділянку. У тому разі, коли особа отримала рішення органів виконавчої влади або органів місцевого самоврядування щодо набуття права власності на земельну ділянку і почала відразу володіти та користуватись нею за відсутності державної реєстрації, особа не буде нести юридичну відповідальність за правопорушення, яке кваліфікується як самовільне зайняття земельної ділянки. З цього випливає, що застосування санкції до особи як за самовільне зайняття земельної ділянки при порушенні процедури набуття права власності на земельну ділянку є неправомірним.

Література:

1. Про державний контроль за використанням та охороною земель : Закон України від 19.06.2003 р. № 963-IV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/963-15>.
2. Мірошніченко А.М., Марусенко Р. І. Науково-практичний коментар Земельного кодексу України. Київ : Правова єдність. 2013. 542 с.

3. Земельний кодекс України від 25.10.2001 р. № 2768-III. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2768-14>.

4. Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень : Закон України від 01.07.2004 р. № 1952-IV. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1952-15>.

5. Гринько С.В. Правові аспекти реєстрації прав на землю : монографія Київ : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2004. 172 с.

6. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 р. №8073-X. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>.

7. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. № 2341-III. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.

8. Лугина О. Проблеми нормативного визначення терміна «самовільне зайняття земельних ділянок». *Право України*. 2008. №2. С. 109–111.

Савчук О. О.,

к. ю. н., науковий співробітник НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України

ЛІСОВА СЕРТИФІКАЦІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЕКОЛОГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В УКРАЇНІ

Метою екологічного менеджменту є охорона природних ресурсів, обмеження викидів шкідливих речовин в атмосферу та водне середовище, забезпечення нормального стану здоров'я працівників, споживачів та мешканців місцевості [1]. Впровадження системи екологічного менеджменту підвищує інвестиційну привабливість українських компаній, дозволяє знизити страхові витрати і вартість кредитів [2, с. 49].

У сфері лісокористування баланс економічної, соціальної та екологічної складових розвитку забезпечується управлінням лісовими ресурсами на засадах екологічного менеджменту.

В основі останнього лежить лісова сертифікація, яка передбачає оцінювати відповідності вітчизняних лісів міжнародним стандартам. Позитивні результати такого оцінювання дають можливість вітчизняним лісокористувачам розширити ринки збуту первинної та вторин-

ної продукції, а також забезпечити розширене відтворення лісового фонду. Оскільки національні системи сертифікації частково не відповідають міжнародним вимогам, то в процесі сертифікації вітчизняних лісів найчастіше використовують міжнародні схеми, зокрема схеми лісової сертифікації Ради з управління лісами FSC, під контролем якої перебуває більшість ринків лісової продукції світу [3, с. 44].

Хоча Україна й належить до країн помірного клімату з достатньо високим рівнем розвитку лісового господарства, екологічна сертифікація лісів державних лісових підприємств, яка здійснюється, показує, що фактичний стан лісів і лісокористування в Україні багато в чому не відповідають принципам і критеріям сталого розвитку лісового господарства, які прописані в стандартах Лісової наглядової ради (FSC) чи Програми схвалення схем лісової сертифікації (PEFC), що об'єднала національні системи сертифікації лісів багатьох країн. Все це підтверджує думку, що подальше запровадження екологічної сертифікації в Україні є об'єктивною необхідністю, оскільки вона сприяла б веденню відповідального лісового господарства на засадах сталого розвитку. Також розвиток екологічної сертифікації лісів мінімізував би комерційний і фінансовий ризик лісових підприємств та забезпечував вільний доступ продукції національного лісового господарства до ринків зарубіжних країн. Останній фактор став ще більш актуальним, починаючи з березня 2013 р., коли європейські ринки стали закритими для лісової продукції не підтвердженої відповідним сертифікатом походження, що забезпечував би її легальність та гарантію дотримання основоположних принципів ведення лісового господарства [4, с. 2].

Одним із механізмів запровадження принципів сталого розвитку у лісове господарство є сертифікація лісів, яка за своєю суттю принципово відрізняється від чинної в Україні сертифікації продукції та послуг (їх відповідності певним технічним, санітарно-гігієнічним вимогам тощо) тим, що не відповідає за якість продукції чи послуг, а свідчить про те, що в результаті їх виробництва не нанесено шкоди природним екосистемам. Сертифікація лісів – це добровільний, прозорий, незалежний процес, у якому повинні узгоджуватися інтереси всіх суб'єктів суспільних відносин щодо лісокористування. Вона ре-